

ÚSTŘEDNÍ KONTROLNÍ A ZKUŠEBNÍ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÝ

ISO 9001:2015

www.ukzuz.cz

Tmavka švestková

Autor: Ing. Ludmila Sklenářová

Tmavka švestková

Tmavka švestková

(*Eurytoma schreineri*, Schreiner, 1908)

Systematické zařazení

třída **Hmyz** (Insecta)

řád **Blanokřídlí** (Hymenoptera)

nadčeleď **Chalcidky** (Chalcioidea)

čeleď **Tmavkovití** (*Eurotomidae*)

rod **Tmavka** (*Eurotoma*)

druh **Tmavka švestková**

(*Eurytoma schreinerii*, Schreiner, 1908)

Tmavkovití

- *E. amygdali* – škůdce mandloní (od Stř. Asie, Arabský poloostrov, Egypt, Blízký východ po Balkán, Ukrajinu a Moldávii, Arménie, Gruzie, Kavkaz, rozšířena je i na Kypr, Francie, Španělsko a Maďarsko)
- *E. samsonowi* – škůdce meruněk, mandloní, švestek (Stř. Asie, Indie)
- *E. maslovskii* – škůdce broskvoní (Dálný východ, Korea, Japonsko)
- *E. turkestanica* - škůdce mandloní, slivoní (Stř. Asie)
- *E. schreineri* – postrach pro slivovici

Původ a rozšíření

- **1904** – poprvé zjištěna v Astrachanském regionu v jižním Povolží v Rusku, záměna za *Eurotyma amygdali*
- **1908** – popsána Schreinerem jako *Eurotyma Schreinerii*

Původní areál – Arménie, Gruzie, Astracháňská, Kurská, Voroněžská oblast Ruska, podhůří Kavkazu, Ukrajina, Sibiř

- **60.léta** – Moldávie
- **70.léta** – Rumunsko
- **90.léta** – Turecko, Řecko

Výskyt

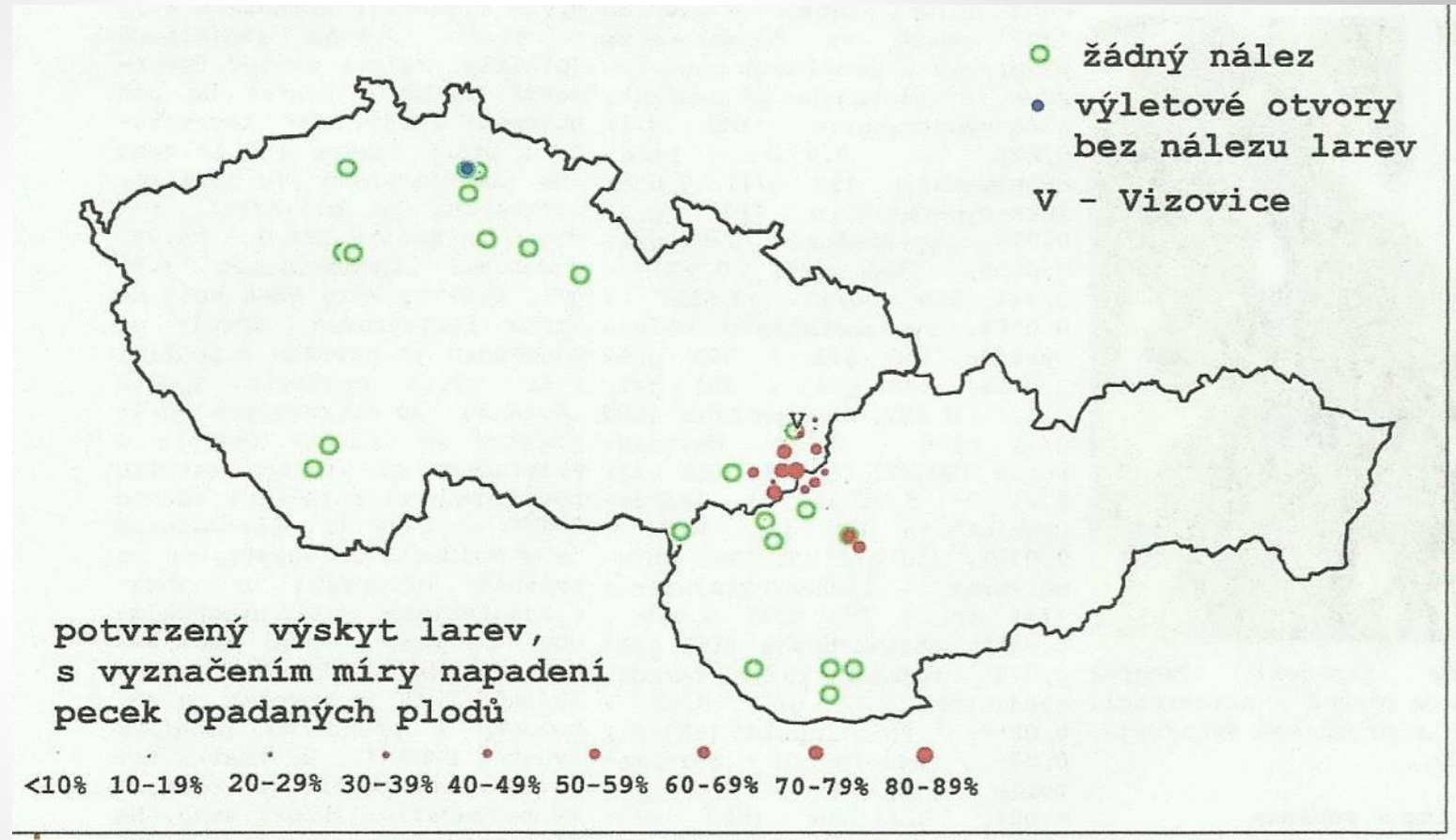
- v roce 2011 zjištěna ve SR (Ostratice)
- v roce 2012 zjištěna okr. Uh. Hradiště (Strání–záměna za zobonosku třešňovou), Zlín
- V roce 2013 zjištěna v Čechách (okr. Semily)
- V roce 2014, 2015 zjištěna okr. Jičín, Svitavy, Hodonín

V České republice nepůvodní druh – zjistil RNDr. Oldřich Pultar

Mapa

Rozšíření vzorkování a zjištěného rozšíření škůdce v roce 2013

Jak se k nám dostal

- **Spontánně** s globálním oteplováním (podobně jako jiné expanzivní druhy)
- Stolními plody, **globalizace trhu** – obchody s ovocem (bylo zjištěno, že 3% trhaných plodů na Ukrajině jsou napadeny larvou)
- **pálenice importující švestky** z jihovýchodní Evropy
- **materiál na kvas**

Bionomie

- přezimuje ve stádiu larev uvnitř pecek mumifikovaných plodů na povrchu půdy pod stromem
- přirozená mortalita:
  - u nás - 2,5%-5,3%
  - Rumunsko - 20-30%
  - Ukrajina - 45-65%
- závislé na průběhu počasí – vyšší mortalita při holomrazech a suchém jarním počasí

Kuklení

- teplota půdy nad 10st. C, dosažení průměrných denních teplot 10-12 st.C (polovina dubna, období rozkvétání zlatého deště)
- vývoj kukel 13-27 dní a vyskytují se v peckách pod stromy 39-45 dní, poslední do konce května

Kukly po zakuklení larvy

Kukly před vylíhnutím

Líhnutí

Koncem dubna až začátkem května , 4-6 dní po vylíhnutí se prokousávají ven z pecek **dírkou o velikosti 1-1,5 mm** – po dosažení teploty 15,6 st.C

Tmavka švestková

Vylíhlé imago

Líhnutí

- Nejprve se líhnou samci, později samice, většinou je více samiček, žijí krátce – samci 8-22 dní
samice 11-22 dní
- Líhnutí celkově trvá 30-34 dní poslední koncem května do začátku června (druhý opad plodů)
- Začátek **letové aktivity** - konec 1. dekády května (1-3 dny po opadu většiny korunních plátků)

Tmavka švestková

Imago

Tmavka švestková

Kladení vajíček

- do pecek, samice naklade 30-40 vajíček, i více do pecky
- přežije jen jedna larva**

Tmavka švestková

Líhnutí **larev** – za 16-20 dní
vyžírají semeno

Tmavka švestková

- larvy vyžírají semeno
- žír pokračuje až do září
- larvy vstupují do diapauzy

Tmavka švestková

Poškozené plody

- předčasné vybarvování
- zavadání
- opad poč. července

Diapauza

V září larvy vstupují do diapauzy

následující jaro – asi 80% se vylíhne

11% leží do dalšího jara a 2,5 % do třetího jara

vývoj 2- 4 letý

Diapauza je odvislá od počasí (teplota, vlhkost)

Suché jaro – pecka příliš vyschlá- imaga nejsou schopna se prokousat ven a hynou v ní

Pecky zapravené do půdy – imaga se nedostanou na povrch a hynou

Vývoj škůdce ve vztahu k fenologii švestek a indikace ošetření

Fenologické stadium škůdce	Fenofáze BBCH švestek	Fenofáze švestek
Začátek kuklení	57	bílé poupě
Začátek líhnutí imag	65	plný květ
Začátek letové aktivity	69-71(72)	Konec květu, první opad plodů, opad kališních lístků
Maximum letové aktivity	72	opad kališních lístků
Indikace prvního ošetření	72	opad kališních lístků
Konec kuklení	73	druhý opad plodů
Konec líhnutí imag	73	druhý opad plodů

Hostitelské rostliny

- Hlavní hostitelská rostlina - švestka (domácí, obecná)
- mirabelka
- další hostitelé – myrobalán
meruňka
trnka obecná
višeň, třešeň – výskyt udávaný na Ukrajině,
u nás doposud nezjištěn

Škodlivost

- **Předčasný opad švestek**

Moldávie a Rumunsko - zcela prokazatelně dochází k rozšíření ploch se středním až silným výskytem

ČR – lokální usídlení

předpoklad nárůstu škodlivosti

- největší problémy v místech s omezeným používáním insekticidů - systémy ekologické produkce

Škodlivost - výskyt

ČR – největší napadení v okolí Uherského Brodu

odr. Stanley

Durancia – opad 75 -95%

Monitoring

- **Optické lapáky** – doposud nejsou známy
- **Zahraničí – Ukrajina**
  - monitoring kontrolou napadení opadaných plodů, práh škodlivosti **1,2 larvy/strom** při hodnocení po 100 mumifikovaných plodech a peckách pod kontrolovanými stromy

Ochrana

- **Sběr a ničení opadáných plodů** (od srpna do začátku dubna)
- **Zapravení plodů do půdy** do hloubky min. 15 cm.

pokud se nechají plody pod stromy, líhnou se z nich dospělci ještě 2 vegetační sezóny (prodloužená **diapauza**-odvislá od počasí)

- **Mráz** – není zaručený prostředek proti tmavce, musel by být 3 roky po sobě – zmrzlé květy, v okolí žádné myrobalány a trnky

V minulém roce došlo na mnoho místech k pomrznutí švestek, nikoliv myrobalánu

- **Sucho** - příliš vyschlé pecky, imaga se nemohou prokousat

Insekticidní ochrana

- V ČR **není registrován** žádný přípravek proti tmavce
- Lze využít přípravky **registrované do slivoní** proti jiným škůdcům

Výskyt imag tmavky se alespoň částečně překrývá s výskytem a ošetřováním slivoní proti mšicím, obaleči, zobonoskám a pilatkám

- úč. látka **thiakloprid** /CALYPSO/- mšice, obaleč švestkový, pilatka švestková a žlutá
- úč. látka **acetamiprid** /MOSPILAN/- zobonosky

Rozhodující ošetření – fenofáze slivoní BBCH 72 tj. týden po odkvětu švestek

Druhé ošetření po 10-14 dnech

Biologická ochrana

- V současné době není dostupný žádný přípravek
- Lze využít přípravky **registrované** proti jiným škůdcům
  - úč. látky **spinosad** /SpinTor/ - v řízení je minoritní povolení v současné době registrován
    - jabloně - obaleč jablečný, obaleči pupenová
    - hrušně – mery
  - dřevo z tropického keře **Quassia amara** - výluh – pilatky
    - obsahuje hořké látky quassin a neoquassin

Biologická ochrana

Quassia amara

- ošetření se provádí 6-8 dní po odkvětu švestek
- opakování za 10-14 dní

Zahraníčí

- Rumunsko, Moldavsko – používány
- **Pyretroidy** (cypermethrin, alfa-cypermethrin, beta-cypermethrin, zeta-cypermethrin, deltamethrin aj.)
- **Organofosfáty** (chlorpyrifos, diazinon aj.)
- **Neonikotinoidy** (acetamiprid, thiacloprid aj.)
- **Spinosyny** (spinosad)

ČR

- **Pyretroidy** – nejnižší účinnost, nevhodné pro ekologické ovocnářství, integrovanou produkci ani integrovanou ochranu
- **Organofosfáty** – v EU povoleny pouze úč. látky chlorpyrifos a dimethoát
  - u nás povolen pouze do třešně - mšice a vrtule třešňová
- **Neonikotinoidy** – u nás registrován
  - acetamiprid – štítenka zhoubná, zobonosky, mšice
  - thiacloprid - mšice, obaleč švestkový, pilatky

ČR

- **Spinosyny** - u nás registrován

SpinTor – hrušeň, jabloň – mery

jabloň – obaleč jablečný, obaleči slupkoví a pupenoví

V řízení je minoritní povolení

Pilatka švestková

(*Holocampa minuta*)

- **třída:** hmyz (Insecta)
- **řád:** blanokřídlí (Hymenoptera)
- **čeleď:** pilatkovití (Tenthredinidae)

Pilatka švestková

Hostitelské rostliny

- slivoň (*Prunus* sp.)
- mirabelka (*Prunus domestica syriaca*)
- třešně (*Prunus* sp.)
- meruňka (*Prunus* sp.)

Příznaky poškození

- **První příznak**
- přítomnost hnědých puchýřků na spodní části kališních lístků květů.
- uvnitř puchýřku se nachází vykladené vajíčko.
- vylíhlé larvy se vžírají do oplodí.

Příznaky poškození

Na plodech jsou patrné otvory, z nichž vytéká páchnoucí kapička klovatiny.

Plůdky opadávají, jsou vyžrané a naplněny trusem.

Poškození

Srovnání
napadených a
zdravých plodů

Bionomie

- Pilatka má jednu generaci ročně.
- Dospělci se objevují v době kvetení slivoní, na nichž se živí nektarem a pylem.

Bionomie

Samičky před kladením
vyříznou kladélkem otvor v
kališních lístcích
- nakladou vždy jedno vajíčko.

Bionomie

Bionomie

Vylíhlé larvy se živí oplodím,
později i jádrem.

Biomomie

Po vyžrání plodu vyhledávají další.

Jediná larva může během vývoje poškodit až 4 plody.

Dorostlé larvy opouštějí plody a zalézají do půdy.

Přezimují v zámotku a na jaře se kuklí.

Monitoring

Letová aktivita dospělců

– **bílé lepové desky**

vyvěšují se týden před květem
slivoní.

Prognóza výskytu

Dle odchycených dospělců

na bílých lepových deskách a

dle výskytu škůdce v

předchozích letech

Práh škodlivosti

- vhodné provést ošetření proti dospělcům **bezprostředně po zjištění prvního výskytu** na lemových deskách, před kladením vajíček

Způsoby ochrany

Preventivní opatření – sběr spadanych plodů

Mechanická - vyvěšení bílých lemových desek (3ks na 1 strom) týden před kvetením

Biologická - přípravky pro ekologické zemědělství

Chemická - insekticidní

Semafor přípravků

- Zobrazuje POR podle jejich ekotoxikologických vlastností, dle míry rizik pro jednotlivé složky životního prostředí a člověka

● Červená skupina představuje přípravky s výraznými opatřeními pro snížení rizika, jejichž nedodržení může vést k významnému ohrožení příslušné složky životního prostředí nebo zdraví lidí - v tištěné verzi písmeno „C“.

● Skupina žlutá je zastoupena přípravky, jejichž povolení a používání je rovněž podmíněno snížením rizika prostřednictvím omezujícího opatření nebo varovné věty, avšak toto omezení je spojeno se střední mírou rizika - v tištěné verzi písmeno „B“.

● U přípravků ze zelené skupiny není nutné riziko při použití významně snižovat prostřednictvím ochranných opatření - v tištěné verzi písmeno „A“.

○ Pokud je u některé vlastnosti bílá barva, znamená to, že u přípravku dosud nebylo provedeno přehodnocení v souladu s kritérii a postupy, platnými v současné době. U této bílé skupiny mohou být z minulosti uvedeny některé dříve používané varovné věty, jež ale nejsou podle současných právních předpisů spojeny s dalšími povinnostmi při použití.

Povolené přípravky - malobalení

Povolené přípravky na ochranu rostlin

Přípravek	Účinná látka	Člověk	Voda	Vod.o...	Půd.o...	Včely	N.člen.	Ptáci...	N.rostl.	Ž.prostř.
Decis AL	Deltamethrin (K)					i				
Decis Protech	Deltamethrin (K)			i		i				
Fast M	Deltamethrin (K)			i						
Neudosan AF	Draselná sůl přírodních mastn...			i			i			
Zdravá zahrada přípravek proti šk...	Draselná sůl přírodních mastn...			i			i			

Povolené přípravky - velkobalení

Povolené přípravky na ochranu rostlin

Přípravek	Účinná látka	Člověk	Voda	Vod.o...	Půd.o...	Včely	N.člen.	Ptáci...	N.rostl.	Ž.prostř.
Calypso 480 SC	Thiaklopid (K)	■	■	i	■	■	i	■	■	■
Decis Mega	Deltamethrin (K)	■	■	i	■	i	i	■	■	■
Decis Protech	Deltamethrin (K)	■	■	i	■	i	i	■	■	■
Reldan 22	Chlorpyrifos-methyl (K)	■	i	i	■	i	■	■	■	■
SpinTor	Spinosad (K)	■	■	i	■	■	i	■	■	■

Informace najdete na

Stránkách Ústředního Kontrolního a Zkušebního Ústavu
Zemědělského (ÚKZÚZ)

<http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal>

- Nebo na jeho WWW stránkách Rostlinolékařský portál

http://eagri.cz/public/app/srs_pub/fytoportal/public/?k=0#rlp|met:d|omu|kap1:start|kap:start

Děkuji za pozornost

Ing. Ludmila Sklenářová

